ЩОДО УТОЧНЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТУ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

СІРОТОВ Олександр Андрійович - докторант відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії

УДК 351.74:614.2-057.15
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4818-385X
DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2025.2.59

Встановлено: медичне забезпечення – це комплексна за змістом та складовими діяльність, яка включає в себе не тільки безпосереднє надання медичних послуг з метою охорони, відновлення здоров'я, але й забезпечення ряду супутніх процесів, наприклад, кадрових, якщо мова йде про відбір найбільш підготовлених до конкретної професії осіб, або підтримку їх ментального і фізичного здоров'я. Медичного забезпечення поліцейських визначено, як систему встановлених законодавством організаційних та правових заходів спрямованих на підтримку належного рівня фізичного та психологічного стану поліцейських та членів їх сімей шляхом надання поліцейським та членам їх сімей всіх необхідних медичних послуг на пільгових умовах в спеціалізованих закладах охорони здоров'я системи Міністерства внутрішніх справ України, а у разі їх відсутності за місце проходження служби поліцейського – державних та комунальних закладах.

Ключові слова: медичне забезпечення, медичне забезпечення працівників, медичне забезпечення поліцейських, Національна поліція України, соціальний захист поліцейських.

Постановка проблеми

На сьогоднішній день одним з ключових елементів соціального захисту поліцейських постає медичне забезпечення. В умовах повномасштабного вторгнення загарбницьких військ російської федерації на територію нашої країни та активного залучення працівників Національна поліція України (далі – НПУ) до виконання функцій із стримування та відбиття збройної агресії важливо, щоб кожен представник правоохоронного органу отримував належну медичну допомогу найвищого рівня якості. Незважаючи на існування матеріально-технічної бази для реалізації вказаного, відсутня ефективна правова основа. Зокрема, на даний момент не побудовано належного підходу до визначення сутності та особливостей медичного забезпечення поліцейських, що потребує формування нового, теоретико-правового підходу до тлумачення категорії та закріплення її в законодавстві.

Стан дослідження проблеми

Різноманітні проблеми соціального захисту поліцейських, а також представників інших правоохоронних органів держави розроблювались в працях С.М. Бортника, В.В, Гончарука, М.М. Топорова, О.М. Музичука та ряду інших вчених. Однак, саме питання медичного забезпечення співробітників Національної поліції України не отримало комплексної наукової оцінки та визначення.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є уточнення поняття та змісту медичного забезпечення співробітників Національної поліції України. реалізація поставленої мети передбачає: 1) визначення базових юридичних ознак медичного забезпечення; 2) встановлення місця медичного забезпечення в структурі соціального захисту поліцейських; 3) формування дефініції медичного забезпечення працівників НПУ.

Наукова новизна дослідження

Стаття представляє собою першу наукову роботу в якій на підставі комплексного опрацювання законодавчих джерел та наукових підходів проведено уточнення поняття та змісту медичного забезпечення поліцейських

Виклад основного матеріалу

Відповідно до положень загального законодавства в сфері охорони здоров'я, Основ законодавства про охорону здоров'я від 19.11.1992 №2801-XII кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає: а) життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини; б) безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; в) санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту, де він проживає; г) безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку; д) кваліфіковану медичну та реабілітаційну допомогу із забезпеченням належного рівня захисту персональних даних; е) достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь; є) участь в обговоренні проектів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики в сфері охорони здоров'я; ж) участь в управлінні охороною здоров'я та проведенні громадської експертизи з цих питань у порядку, передбаченому законодавством; з) можливість об'єднання в громадські організації з метою сприяння охороні здоров'я; и) правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я; і) відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди; ї) оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я; й) можливість проведення незалежної медичної експертизи відповідного типу; к) право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду; л) інформування про доступні медичні та реабілітаційні послуги із застосуванням телемедицини і телереабілітації. Держава згідно з Конституцією України гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у сфері охорони здоров'я шляхом: а) створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я; б) організації і проведення системи державних і громадських заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я; в) фінансування надання всім громадянам та іншим визначеним законом особам гарантованого обсягу медичних і реабілітаційних послуг та лікарських засобів у порядку, встановленому законом; г) здійснення державного і можливості громадського контролю та нагляду в сфері охорони здоров'я; д) організації державної системи збирання, обробки і аналізу соціальної, екологічної, спеціальної медичної та реабілітаційної статистичної інформації; е) встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у сфері охорони здоров'я; є) фінансування проведення оцінювання повсякденного функціонування особи [1].

Крім того, в законі знаходять визначення два пов'язані із медичним забезпечення поняття: медична допомога та обслуговування. Перше розкривається, як діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами. В свою чергу, медичне обслуговування, згідно із документом – це діяльність закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб - підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням [1].

Безпосередньо поняття медичного забезпечення знаходить визначення в сфері внутрішньої організації роботи Служби зовнішньої розвідки України (далі – СЗРУ). Згідно до Наказу СЗРУ «Про затвердження

Інструкції про організацію медичного забезпечення у Службі зовнішньої розвідки України» від 29.07.2014 №246 медичне забезпечення в СЗРУ – це комплекс заходів, що проводиться Медичним центром СЗРУ з метою відбору кандидатів на військову службу до СЗРУ за станом здоров'я, збереження та зміцнення здоров'я осіб, які перебувають на медичному обліку в закладі охорони здоров'я СЗРУ, надання їм необхідної медичної допомоги для найшвидшого відновлення працездатності після захворювань і травм. Основними завданнями медичного забезпечення в мирний час є: 1) забезпечення високої бойової і мобілізаційної готовності сил і засобів медичної служби; 2) медичне забезпечення оперативно-службової діяльності підрозділів та закладів СЗРУ; 3) відбір кандидатів на військову службу до СЗРУ за станом здоров'я, збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців СЗРУ та інших осіб, які перебувають на медичному обліку в закладі охорони здоров'я СЗРУ, надання їм необхідної медичної допомоги для найшвидшого відновлення працездатності після захворювань і трав; 4) забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя СЗРУ; 5) забезпечення Медичного центру медичним майном; 6) організація навчання та підвищення кваліфікації медичних та фармацевтичних працівників закладу охорони здоров'я СЗРУ; 7) військово-медична підготовка, пропаганда гігієнічних знань та здорового способу життя [2].

В науковій площині зміст медичного забезпечення в переважній більшості випадків аналізується у військові царині. Наприклад, медичне забезпечення Збройних Сил України, розкрито О.М. Воробйовим, І.О. Власовим, М.М. Чаплею на підставі нормативно-правових актів в даній сфері, як окремий вид забезпечення Збройних Сил України і являє собою систему заходів, щодо збереження та зміцнення здоров'я особового складу, запобігання виникненню і розповсюдженню хвороби, надання медичної допомоги військовослужбовцям, лікування і відновлення їх працездатності та боєздатності після поранень, захворювань і травм. Медичне забезпечення включає організаційні, лікувально-евакуаційні, санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи, медичне постачання, підготовку військово-медичних кадрів і наукове вирішення проблем військової медицини. Основою медичного забезпечення військ у воєнний час, на погляд вчених, є система лікувально-евакуаційних заходів, яка передбачає організацію надання медичної допомоги пораненим, ураженим, постраждалим та хворим. Лікувально-евакуаційні заходи включають розшук, збір та винос (вивіз) поранених з поля бою або вогнищ масових санітарних втрат, надання їм необхідних видів медичної допомоги, евакуацію, лікування та медичну реабілітацію. Сутність сучасної системи лікувально-евакуаційних заходів полягає в етапному лікуванні поранених з їх евакуацією за призначенням з використанням медичних підрозділів військових частин, мобільних і стаціонарних військово-медичних закладів та максимальним залученням існуючої мережі цивільних закладів охорони здоров'я [3].

В роботі І.А. Голованова, О.І. Краснова та О.Г. Краснова медичне забезпечення розкривається, як комплекс організаційних, санітарно-протиепідемічних і лікувально-евакуаційних заходів, що мають на меті збереження, зміцнення та відновлення здоров'я особового складу військ. Воно включає: лікувально-евакуаційне забезпечення та лікувально-профілактичні, санітарно-протиепідемічні заходи, заходи щодо медичного захисту особового складу від зброї масового ураження [4, с.33].

Наступним чином розкриває медичне забезпечення членів сімей військовослужбовців А.О. Сидоренко: соціальна гарантія, що проявляється у системі заходів медичного характеру, а також матеріального забезпечення (надання ліків, препаратів тощо), виконання яких спрямоване на всебічну реалізацію права членів сімей військовослужбовців на охорону здоров'я, гарантування його повного фізичного, психічного і соціального благополуччя [5, с.197].

Що ж до сфери поліцейської діяльності, то Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 №580-VIII в статті 95 закріплює, що поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства вну-

трішніх справ України (далі – МВС). У разі відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я МВС чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я. У разі відсутності спеціального медичного обладнання, медичних фахівців або спеціалізованих відділень у закладах охорони здоров'я МВС, а також в інших державних та комунальних закладах охорони здоров'я, медичних показань, визначених закладом охорони здоров'я МВС, бюджетних асигнувань поліцейський може бути направлений за висновком відповідного закладу охорони здоров'я на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу [6].

Крім того, члени сімей поліцейських (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років), а також члени сімей поліцейських, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження служби в поліції (у тому числі під час участі в міжнародних миротворчих операціях), мають право на безоплатне медичне обслуговування в закладах МВС. В свою чергу, поліцейські та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років) мають право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах МВС за рахунок бюджетних коштів [6].

У період дії воєнного стану поліцейські, які беруть безпосередню участь у бойових діях або забезпечують здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, або виконують свої службові завдання в районах воєнних (бойових) дій, користуються правовими і соціальними гарантіями, встановленими абзацом десятим пункту 1 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 №2011-XII. Зокрема, вони мають право на безоплатне отримання медичної послуги, пов'язаної із забезпеченням реалізації їхнього права на біологічне батьківство (материнство), зокрема на здійснення забору, кріоконсервації та зберігання їхніх репродуктивних клітин на випадок втрати репродуктивної функції при виконанні обов'язків із оборони держави, захисту Вітчизни та інших покладених на них обов'язків відповідно до законодавства, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [6;7].

Крім того, щороку відповідно до Наказу МВС «Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими» від 10.12.2015 №1561 поліцейські зобов'язані проходити комплекси медичний огляд, який проводиться в закладах охорони здоров'я МВС за наявності в них ліцензії на право провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями «дерматовенерологія», «неврологія», «отоларингологія», «офтальмологія», «психіатрія», «терапія», «хірургія», «акушерство і гінекологія» та акредитаційного сертифіката. Підрозділи кадрового забезпечення в кінці кожного року подають до відповідних закладів охорони здоров'я МВС списки поліцейських, які проходять службу в органі (підрозділі) поліції, для проходження ними комплексного медичного огляду наступного року [8].

Висновки

Як бачимо, медичне забезпечення – це комплексна за змістом та складовими діяльність, яка включає в себе не тільки безпосереднє надання медичних послуг з метою охорони, відновлення здоров'я, але й забезпечення ряду супутніх процесів, наприклад, кадрових, якщо мова йде про відбір найбільш підготовлених до конкретної професії осіб, або підтримку їх ментального і фізичного здоров'я. Викладене дає підстави сформулювати наступний підхід щодо визначення змісту медичного забезпечення поліцейських – це система встановлених за-

конодавством організаційних та правових заходів спрямованих на підтримку належного рівня фізичного та психологічного стану поліцейських та членів їх сімей шляхом надання поліцейським та членам їх сімей всіх необхідних медичних послуг на пільгових умовах в спеціалізованих закладах охорони здоров'я системи Міністерства внутрішніх справ України, а у разі їх відсутності за місце проходження служби поліцейського – державних та комунальних закладах.

SUMMARY

It has been established that medical support is a complex activity in terms of content and components, which includes not only the direct provision of medical services for the purpose of protecting and restoring health, but also ensuring a number of related processes, such as personnel, when it comes to selecting the most suitable persons for a particular profession, or supporting their mental and physical health. The author defines medical support of police officers as a system of organizational and legal measures established by law aimed at maintaining an appropriate level of physical and psychological health of police officers and their family members by providing police officers and their family members with all necessary medical services on preferential terms in specialized health care facilities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, and in the absence of such facilities, at the place of police service - in state and municipal facilities.

Keywords: medical care, medical care of employees, medical care of police officers, National Police of Ukraine, social protection of police officers.

Література

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон від 19.11.1992 №2801-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. №4. Ст.19.

2. Про затвердження Інструкції про організацію медичного забезпечення у Службі зовнішньої розвідки України: наказ від 29.07.2014 №246. Офіційний вісник України. 2014. №72. Ст.80.

3. Лозовий М.Г., Воробйов О.М., Власов І.О., Чапля М.М. Досвід організації медичного забезпечення військ (сил) в операції об'єднаних сил. Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. 2021. №1(40). С.69-74.

4. Голованова І.А., Краснова О.І., Краснова О.Г. Медичне забезпечення військових частин Збройних Сил України в умовах антитерористичної операції. Україна. Здоров'я нації. 2016. №4/1(41). С.33-36.

5. Сидоренко А.О. До питання медичного забезпечення членів сімей військовослужбовців в Україні. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. №3. С.194-198.

6. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379.

7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: закон від 20.12.1991 №2011-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №15. Ст.190.

8. Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими: наказ віж 10.12.2015 №1561. Офіційний вісник України. 2016. №4. Ст.249.